

ELŻBIETA KMITA EDWARD MATUSZAK
Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie
Kraków, Poznań

DORADZTWO ROLNICZE W USA NA PRZYKŁADZIE STANÓW INDIANA, ILLINOIS I PENSYLWANIA

Informacje o rolnictwie w Stanach Zjednoczonych

W USA funkcjonuje około 2 000 000 gospodarstw rolnych. Ich liczba systematycznie maleje, wzrasta natomiast przeciętna wielkość farmy. W 1981 roku średnia powierzchnia farmy wynosiła około 170 ha podczas gdy w roku 1988 już 185 ha. Tempo wzrostu wielkości farmy waha się w granicach 1-1,5% w stosunku rocznym.

Rolnictwo Stanów Zjednoczonych wytwarza około 2% dochodu narodowego i daje zatrudnienie dla około 2,8% pracujących. Zdecydowana większość użytkowanych rolniczo gruntów jest własnością prywatną. Część gruntów będących własnością państwa stanowią głównie lasy państwowe.

Zróżnicowane warunki klimatyczne i dobre generalnie warunki glebowe pozwalają na wytwarzanie szerokiego asortymentu produktów rolniczych. W zależności od klimatu w poszczególnych regionach Stanów Zjednoczonych dominują różne kierunki produkcji rolniczej. Największy udział w wartości produkcji roślinnej mają: kukurydza - ok. 25%, soja - ok. 18%, pszenica - ok. 12%, bawełna - ok. 6%. Oprócz nich w znaczących ilościach produkowane są: jęczmień, owies, ziemniaki, żyto, ryż, trzcina cukrowa, orzeszki ziemne, szeroki asortyment warzyw i owoców południowych.

Okolo 66% wartości produkcji zwierzęcej stanowi produkcja bydła (wołowina oraz mleko i jego przetwory), a produkcja wieprzowiny około 12%. Znaczny udział w produkcji zwierzęcej ma chów drobiu, zwłaszcza brojlerów.

Na kredyty dla rolnictwa przeznaczają się w USA około 150 mld \$ rocznie. Rolnicy amerykańscy zadłużeni są przeciętnie w wysokości około 16% wartości aktywów gospodarstwa. Kredyty wykorzystywane są przede wszystkim na zakup ziemi a w następnej kolejności na zakup sprzętu, inwestycje budowlane i zakup

inwentarza. Stopa procentowa dla kredytów rolniczych jest bardzo zbliżona do stóp procentowych na rynku kredytowym w ogóle i wynosi obecnie 7-9 % dla kredytów długoterminowych i 9-10 % dla kredytów krótkoterminowych.

Przy sprzedaży płodów rolnych rolnicy najczęściej korzystają z pośrednictwa wyspecjalizowanych przedsiębiorstw. Często są to przedsiębiorstwa prowadzone przez spółdzielnie, utworzone w tym celu przez samych rolników. Przy olbrzymiej produkcji ziarna soi i kukurydzy w stanach Illinois i Indiana występuje problem jego magazynowania. Pojedynczy rolnik nie jest najczęściej odpowiednio do tego przygotowany, stąd bezpośrednio po zbiorze ziarno jest transportowane do elewatorów, gdzie jest dosuszane a następnie magazynowane. Magazynowanie ziarna w elewatorze może być traktowane jako płatna usługa dla rolnika nie posiadającego własnego magazynu. Najczęściej jednak rolnicy sprzedają ziarno przedsiębiorstwu pozostawiając mu również kwestię zbytu.

Istotną rolę w zbycie produkcji rolniczej mają giełdy. Największa na świecie giełda zbożowa znajduje się w Chicago. Na giełdzie odbywają się dwa rodzaje transakcji: handel gotowymi produktami i sprzedaż przyszłych plonów. Ten drugi rodzaj transakcji staje się coraz bardziej popularny. Pomiedzy rolnikiem a pośrednikiem zawierana jest umowa o cenie i wielkości określonej produkcji jeszcze przed rozpoczęciem sezonu. Daje to rolnikowi możliwość swobodnego planowania pożądanego dochodu i gwarancję jego uzyskania niezależnie od ceny towaru po zbiorze. Podobne umowy zawierane są też pomiędzy kolejnymi pośrednikami sprzedaży.

Dochód w wysokości 37 000 \$ rocznie określany jest obecnie jako zapewniający „poziom godziwego życia rodziny rolniczej”. Dla jego osiągnięcia potrzebna jest - w przeciętnych warunkach - farma o powierzchni 160 - 200 ha. Stąd większość rodzin młodych rolników gospodarujących na powierzchni nawet 150 ha stara się o dodatkowe dochody z pracy poza gospodarstwem rolnym.

Duże znaczenie w rolnictwie amerykańskim posiada spółdzielczość. W rolnictwie i jego otoczeniu funkcjonuje około 4 000 spółdzielni. Przez spółdzielnie przechodzi około 40% produktów rolniczych i 28-30% środków do produkcji rolnej, a w tym:

- mleko 85%,
- mięso, drób, jajka po około 10%,
- znaczna ilość produkowanych owoców i warzyw
- paliwo, gaz około 48%,
- środki ochrony roślin około 30%,

Wartość eksportu produktów rolniczych wynosi około 50 mld \$ rocznie, co przy równoczesnym imporcie o wartości ok. 25 mld \$ daje nadwyżkę eksportu ok. 25 mld \$.

W administracji państwowej na potrzeby rolnictwa pracuje około 110 000 ludzi, w tym 10 000 osób w Ministerstwie Rolnictwa i około 14 000 osób w doradztwie.

Doradztwo rolnicze

W 1862 roku Kongres Stanów Zjednoczonych wydał ustawę znaną jako Morill Land-Grant Act, na mocy której każdy stan otrzymał z zasobów federalnych 30 000 akrów (12 000 ha) ziemi, z której dochody przeznaczone miały być na rolnicze szkolnictwo wyższe i prowadzenie badań naukowych związanych z rolnictwem. Bezpośrednią konsekwencją tego aktu prawnego było utworzenie we wszystkich stanach państwowych wyższych uczelni - Uniwersytetów Stanowych, znanych pod pochodzącą od ustawy nazwą Land Grant Uniwersytetami. Jako pierwszy, w 1865 roku powołany został Uniwersytet Stanowy w Lansing w stanie Michigan.

Ukierunkowane w początkowym okresie na nauczanie rolnicze, Land Grant Uniwersytety z czasem przekształciły się w silne ośrodki akademickie, prowadzące działalność dydaktyczną i badawczą w szerokim zakresie obejmując także nauki humanistyczne i sztuki piękne. Cechami wyróżniającymi wciąż Land Grant Uniwersytety od pozostałych szkół wyższych są prowadzone przez nie doradztwo i rolnicze stacje doświadczalne.

Pierwsze w USA poletko doświadczalne założone zostało w Illinois w 1876 roku. Dziś poletko to nazwane od jego założyciela The Morrow Plots znajduje się w centrum rozbudowanego miasteczka akademickiego Uniwersytetu Stanowego Urbana-Champaign. Mimo to, dla zachowania tradycji wciąż prowadzone są na nim doświadczenia.

Poszczególne kierunki wydziału rolnego posiadają swe stacje eksperymentalne na terenie uniwersytetu, które oprócz funkcji badawczej spełniają także rolę miejsca praktycznego kształcenia dla studentów. Ponadto przy uniwersytetach funkcjonują Rolnicze Stacje Doświadczalne w terenie prowadzące działalność naukowo-badawczą w kierunkach odpowiadających głównym kierunkom produkcji rolniczej w danym regionie. Uniwersytet Purdue w stanie Indiana posiada 7 stacji doświadczalnych rozmieszczonych na terenie stanu. Podobne stacje doświadczalne posiada uniwersytet PennState w Pensylwanii. Każdego roku stacje doświadczalne organizują Dni Pola, w trakcie których zapraszają wszystkich zainteresowanych rolników, dilerów środków produkcji, doradców i innych zainteresowanych do zapoznania się z najnowszymi wynikami prac naukowo-badawczych. Każda stacja doświadczalna prowadzi badania i poletka demonstracyjne na stosunkowo dużej powierzchni - od kilku do kilkudziesięciu ha. Oprócz doświadczeń z produkcji roślinnej poszczególne stacje specjalizują się w określonych kierunkach produkcji zwierzęcej, sadowniczej, leśnej czy przetwórstwa produktów rolniczych.

Doradztwo rolnicze jest organizacyjnie podporządkowane uniwersytetom stanowym (Land Grant Uniwersytetom), a doradcy wszystkich szczebli są pracownikami uniwersytetu.

Obecna organizacja doradztwa rolniczego określona została w 1914 roku ustawą Smitha-Lewera, która to ustawa stworzyła między innymi możliwość finansowania doradztwa rolniczego prowadzonego przez Land Grant Uniwersytety z różnych źródeł, a mianowicie z funduszy federalnych, stanowych, lokalnych i innych. Dla rolników państwowe doradztwo rolnicze w Stanach Zjednoczonych jest bezpłatne. W latach 1993-94 źródła finansowania doradztwa były następujące:

- *fundusze federalne*
średnio 28,8%, w poszczególnych stanach od 16 do 59 %
- *fundusze stanowe*
średnio 46,3% w poszczególnych stanach od 16 do 78%
- *fundusze lokalne*
średnio 19,6% w poszczególnych stanach od 1 do 40%
- *inne źródła*
średnio 5,3% w poszczególnych stanach od 0 do 29%

Wśród pracowników merytorycznych uczelni można wyróżnić następujące grupy:

1. Pracownicy dydaktyczni - prowadzący głównie zajęcia ze studentami.
2. Pracownicy naukowo-badawczy - prowadzący przede wszystkim badania podstawowe oraz badania stosowane, w tym także dla potrzeb doradztwa rolniczego.
3. Pracownicy doradztwa rolniczego pracujący dla potrzeb doradztwa rolniczego i współpracujący z doradcami terenowymi.

Większość pracowników łączy w ramach jednego etatu przynajmniej dwie funkcje, tj. prowadzi równocześnie badania naukowe i pracuje dla potrzeb doradztwa rolniczego lub prowadzi zajęcia dydaktyczne ze studentami oraz doskonalenie zawodowe dla doradców terenowych. Na Uniwersytecie Purdue dla potrzeb doradztwa pracuje 64 naukowców, co stanowi ok. 22% pracowników naukowych wydziału rolniczego, w tym najwięcej specjalizuje się w ekonomice rolnictwa i programach młodzieżowych 4-H.

Pracownicy naukowcy doradztwa rolniczego uczestniczą aktywnie w programowaniu pracy doradczej, na podstawie bieżącej analizy potrzeb edukacyjnych oraz wyników badań naukowych w dziedzinach związanych z wsią i rolnictwem opracowują programy do realizacji w terenie, obudowując je bogatym materiałem dydaktycznym, przygotowują programy szkoleniowe dla kadr doradczych, organizują szkolenia dla doradców i rolników.

Pracownikami uczelni są także doradcy pracujący w Rejonowych i Gminnych Biurach Doradztwa. Stan Indiana podzielony jest na 5 rejonów. Podobnie stan Pensylwania. Każdy rejon zatrudnia dyrektora oraz jego asystenta. Zadaniem dyrektora Rejonowego Biura Doradztwa jest nadzór nad wszystkimi programami doradczymi w regionie i prowadzenie szeroko rozumianych spraw kadrowych doradztwa na terenie rejonu, a w tym głównie troska o:

- podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie zawodowe doradców,
 - wprowadzanie nowych metod pracy doradczej,
 - wykorzystanie mass mediów w doradztwie,
 - wykorzystanie mikrokomputerów w doradztwie,
 - metody współpracy z ludźmi i zdobywania nowych klientów,
- oraz
- ocena pracy kadry doradczej,
 - współpraca z radami społecznymi.

Istotne miejsce w pracy dyrektora rejonu zajmuje prowadzona pod koniec każdego roku ocena pracy każdego pracownika, której wyniki stanowią podstawę do zmiany płac.

Biurum Rejonowym podlegają Gminne Biura Doradztwa. W stanie Indiana w 92 biurach gminnych pracuje 265 doradców terenowych. Liczba doradców w poszczególnych gminach zależy od liczby farm na danym terenie i wynosi średnio 3-5 osób, przy zróżnicowaniu od 1 do 13 osób w poszczególnych gminach.

W większości Gminnych Biur Doradztwa pracują specjaliści odpowiedzialni za:

- programy współpracy z młodzieżą (głównie 4-H),
- gospodarstwo domowe,
- rozwój społeczności lokalnej i sprawy socjalne mieszkańców,
- kierunki produkcji rolniczej najbardziej powszechne w rejonie.

Zdarza się, że jeden doradca zajmuje się równocześnie dwoma a nawet trzema zagadnieniami. Bardzo często specjalista określonego kierunku produkcji rolniczej świadczy usługi doradcze z tego zakresu na terenie kilku gmin.

Gminne biura doradztwa rolniczego mieszczą się najczęściej w pomieszczeniach bezpłatnie udostępnianych przez lokalną administrację samorządową. Ze środków samorządowych opłacane są także koszty administracyjne funkcjonowania biura: telefony, materiały biurowe, wyposażenie oraz wynagrodzenie dla obsługi administracyjnej (sekretariat).

Wszystkie gminne biura doradztwa posiadają komputerowy system informacji.

Przez 75 lat podobnie przedstawiała się struktura doradztwa w stanie Illinois. 3 lata temu przystąpiono do reorganizacji, w wyniku której zlikwidowane zostały gminne biura doradztwa, a wraz z nimi stanowiska doradcy gminnego. W ich miejsce w nowym systemie pojawiło się 21 centrów edukacyjno-doradczych zatrudniających grupy wykładowców określonych specjalności zależnie od po-

trzeb regionalnych. Centrom podlegają mniejsze jednostki organizacyjne zwane UNIT-ami. Unit tworzy jedna lub kilka gmin, a podstawową załogę biura doradztwa stanowią 3 osoby: kierownik (Unit Leader), pracownik terenowy (Community Worker) i sekretarka. W miarę możliwości finansowych gminy lub gmin tworzących Unit załoga biura może zostać powiększona o 1-2 kolejne osoby: asystenta ds. programów (Unit Asistant), wykładowcę (Unit Educator).

Przy tak ograniczonych kadrach na szczeblu lokalnym doradztwo w gminach prowadzone jest przez specjalistów z poszczególnych Centrów. Jeśli w Centrum, któremu podlega dany Unit nie ma specjalisty określonej specjalności, wtedy może on korzystać z pomocy specjalistów z innych centrów.

W 1994 roku struktura zatrudnienia w doradztwie w stanie Illinois przedstawiała się następująco:

1 500 ogółem zatrudnionych w doradztwie w tym:

- 75 kierowników Unitów
- 220 specjalistów zatrudnionych w Centrach Edukacyjno-Doradczych.
- 200 pracowników doradztwa na Uniwersytecie
- 45 asystentów
- 960 pracowników obsługi administracyjnej i pracowników terenowych.

Działalność doradcza finansowana jest z 3 źródeł: fundusze federalne - mniej niż 1/3, fundusze stanowe - ok. 1/3, fundusze lokalne - powyżej 1/3 ogółu wydatkowanych środków.

Co roku mieszkańcy gminy decydują w referendum o wysokości funduszy jakie gmina ma ponieść na doradztwo.

Na każdym poziomie struktury doradztwa we wszystkich z omawianych stanów USA funkcjonują Społeczne Rady Doradztwa. Z ich pomocy korzystają zarówno specjaliści poszczególnych specjalności w gminach czy rejonach jak również Dziekan ds. Doradztwa na Wydziale Rolnictwa. Stanowa Społeczna Rada Doradztwa przy Uniwersytecie Urbana Champain w Illinois składa się z 21 osób. W jej skład wchodzi: po 2 przedstawicieli z 7 regionalnych rad doradztwa oraz prezesi stowarzyszeń doradców różnych specjalności, federacji postępu w gospodarstwie domowym i społecznej rady ds. 4-H. Kadencja członka Rady trwa 3 lata.

W stanach Pensylwania i Indiana przy każdym Gminnym Biurze Doradztwa Rolniczego działają Społeczne Rady Doradztwa składające się z 20-30 osób. Rady wybierają 12-15 osobowy zarząd, który spotyka się kilka razy w roku. Oprócz tego poszczególni specjaliści gminni posiadają własne rady i komitety społeczne współpracujące w ściśle określonym zakresie, np. ustalanie programu doradczego i opracowywanie programów edukacyjnych.

Bardzo ważną dla doradztwa jest współpraca z osobami pracującymi społecznie w środowisku wiejskim. Szczególne znaczenie mają ochotnicy pracujący z młodzieżą jako liderzy i doradcy klubów 4-H oraz innych organizacji. Jednym

z efektów połączonego wysiłku doradztwa i wolontariuszy są niezwykle popularne targi gminne. Najczęściej są one organizowane dwa razy w roku: latem jako wystawa całorocznego dorobku młodzieży skupionej w klubach 4-H i jesienią jako rodzaj dożynek i wystawa osiągnięć wszystkich mieszkańców gminy. Targom towarzyszą konkursy w różnych kategoriach - od oceny zwierząt gospodarskich do smakołyków domowej kuchni, a ogłoszenie wyników konkursu jest najczęściej równocześnie krótkim szkoleniem na dany temat. Targi są ważnym elementem promocji doradztwa. Dzięki organizowaniu licznych aukcji są również miejscem pozyskiwania funduszy na działalność zwłaszcza przez młodzież z klubów 4-H.

Doradztwo w USA jest prowadzone we wszystkich lokalnych społecznościach niezależnie od ich wiejskiego czy miejskiego charakteru. Z programów doradczych można korzystać również w dużych miastach, takich jak na przykład Chicago. Odpowiadając na potrzeby środowisk miejskich doradztwo przygotowuje programy zwłaszcza dla rodzin o niskich dochodach, ucząc racjonalnego gospodarowania zasobami (żywnością, odzieżą, pieniędzmi), przedsiębiorczości, uzyskiwania dodatkowego dochodu. Doradztwo pracuje także z grupami ryzyka, zwłaszcza z dziećmi z rodzin narkomanów i alkoholików oraz uczestniczy w resocjalizacji dzieci, które popadły w konflikt z prawem. Podejmowane są też programy walki z analfabetyzmem. Nasilenie zjawiska ciąży u nastolatek skłoniło doradztwo do skierowania pomocy dla tej grupy w postaci programów edukacyjnych nt. opieki nad niemowlęciem, żywienia kobiety ciężarnej i karmiącej, a także programów prewencyjnych. Doradztwo silnie angażuje się w doskonalenie umiejętności rodziców w wychowywaniu dzieci.

Z pomocy doradztwa w realizacji określonych tematów bardzo często korzystają szkoły podstawowe i średnie.

Doskonalenie zawodowe kadr doradczych.

Pracownicy terenowi doradztwa uczestniczą w systematycznym doskonaleniu zawodowym prowadzonym przez macierzyste uniwersytety. Co roku przed rozpoczęciem sezonu szkoleniowego jest organizowane szkolenie wprowadzające tzw. orientation training dla nowych pracowników doradztwa, co jest istotne ze względu na dość dużą fluktuację kadr. Szkolenie służy zapoznaniu z funkcjonowaniem systemu doradztwa, a jego organizacja sprzyja licznym nieformalnym spotkaniom z osobami odpowiadającymi na uniwersytecie za poszczególne programy doradcze.

Dwa razy w roku uniwersytety organizują także tygodniowe szkolenia dla doradców określonych specjalności. Są one nazywane „in-service-week”, co można przetłumaczyć jako „tydzień do usług”. Pracownicy uniwersytetu proponują serię wykładów na różne tematy do wyboru przez doradców. Jako specjali-

ści wąskich dziedzin doradcy mają okazję do pogłębiania swojej wiedzy zawodowej, ale przede wszystkim doskonalą swe umiejętności doradcze, zdobywają sprawność współpracy z ludźmi i skutecznego komunikowania się. Ponad połowa czasu poświęconego na doksztalcanie jest przeznaczona na metodykę doradztwa. Doradcy mogą korzystać również z innych form szkoleniowych oferowanych w ciągu całego roku przez uniwersytet. Ustalanie programu doskonalenia kadry doradczej należy do obowiązków dyrektora rejonu.

Rodzajem doskonalenia zawodowego są także doroczne zjazdy doradców określonej specjalności z terenu całego stanu. Poza programem edukacyjnym ich atrakcyjność polega na możliwości nawiązania kontaktów i wymiany doświadczeń.

W Illinois wraz z reorganizacją systemu doradztwa zmiany nastąpiły także w systemie doskonalenia kadr. Odbywa się ono w roboczych grupach tematycznych, które tworzą specjaliści uniwersyteccy i specjaliści zatrudnieni w Centrach Szkoleniowo-Edukacyjnych. W chwili obecnej istnieje 16 grup, liczących kilka do kilkanaście osób. Spotykają się one 5 - 6 razy w roku na specjalistycznych szkoleniach.

Inne instytucje i organizacje świadczące usługi doradcze dla rolników

● Biura farmerskie

Biura farmerskie są organizacjami o charakterze związkowym, których głównym zadaniem jest reprezentowanie interesów rolników wobec władz stanowych, a przede wszystkim federalnych. Ich rolą jest oddziaływanie na wpływową politykę, by za ich pośrednictwem mieć możliwość kształtowania instrumentów polityki ekonomicznej w rolnictwie.

Biura farmerskie mają organizację trójstopniową. Najmniejszymi ogniwami organizacyjnymi są gminne biura farmerskie. Większość gminnych biur farmerskich nie posiada etatowych pracowników. W niektórych gminach istnieją jednoosobowe stanowiska administracyjne, zwykle niepełnoetatowe.

Następnym szczeblem organizacyjnym są biura stanowe. Biura stanowe zatrudniają fachowy personel, który oprócz działalności związkowej zajmuje się także działalnością gospodarczą. Działalność związkowa polega na przekazywaniu przez biura stanowe do biur gminnych, a za ich pośrednictwem do zrzeszonych w organizacji rolników aktualnych informacji dotyczących federalnych i stanowych regulacji prawnych, podatkowych, finansowych i innych wraz z ich interpretacją. Biura pomagają również farmerom w załatwianiu spraw spornych i interwencyjnych.

Działalność gospodarcza prowadzona przez stanowe biura farmerskie stanowi dodatkowe źródło dochodu dla biura, ale przynosi ona korzyści także rolnikom i ich rodzinom, obejmując takie działania jak:

- ubezpieczenia dla rolników i ich rodzin (zdrowotne, majątkowe, komunikacyjne),
- pomoc w uzyskaniu kredytu rolniczego,
- pomoc i doradztwo w zakupie sprzętu rolniczego,
- sprzedaż części zamiennych,
- odpłatna pomoc w prowadzeniu ksiąg rachunkowych.

Na szczeblu federalnym biura farmerskie reprezentowane są przez Federację Stanowych Biur Farmerskich, której główna siedziba znajduje się w Chicago. Głównym jej zadaniem jest reprezentowanie rolników wobec władz federalnych.

Działalność biur farmerskich wszystkich szczebli finansowana jest ze składek członkowskich. Do biur farmerskich należy około 50% rodzin rolniczych. Roczna składka wynosi 75 \$ od rodziny, z czego:

- 40 \$ pozostaje na szczeblu gminnym,
- 25 \$ przeznaczone jest na utrzymanie i działalność stanowych biur farmerskich,
- 10 \$ przekazywane jest na utrzymanie i działalność biura farmerskiego na poziomie federalnym.

● Dilerzy środków do produkcji rolnej

W każdej z 92 gmin stanu Indiana, oprócz doradców Gminnego Biura Doradztwa funkcjonuje 3 - 5 dilerów sprzedających środki do produkcji rolniczej, głównie środki ochrony roślin, nasiona, nawozy, dodatki paszowe, maszyny rolnicze. Poza dystrybucją środków produkcji, zajmują się oni świadczeniem doradztwa dotyczącego ich stosowania. Stanowią konkurencję dla doradztwa państwowego i skutecznie wypierają doradców państwowych z doradztwa technologicznego.

● Organizacje spółdzielcze

Doradztwo prowadzą również dla swoich członków różnego rodzaju spółdzielnie zrzeszające rolników. Na terenie USA, w obszarze rolnictwa i jego otoczeniu, funkcjonuje około 4000 spółdzielni. Spółdzielnie rolników utworzone w celu wspólnej sprzedaży produktów rolnych prowadzą często zaopatrzenie w środki produkcji i równocześnie doradztwo technologiczne, którego celem jest wytworzenie przez rolników produktu o określonej wysokiej jakości. Są również spółdzielnie, które zajmują się wyłącznie kontrolą jakości produktów rolnych jak np: kontrolą użytkowości mlecznej krów oraz prowadzeniem ksiąg hodowlanych. W stanie Pensylwania działają 3 takie spółdzielnie zrzeszające ponad 50% rolników posiadających duże farmy mleczne. Spółdzielnie te utrzymują się z opłat wnoszonych przez rolników z tytułu świadczonych usług.

● Prywatne organizacje doradcze w zakresie rolnictwa

W warunkach gospodarki rynkowej usługi doradcze podlegają tym samym prawom co inne usługi i towary. Jeżeli zatem powstaje zapotrzebowanie na

jakieś usługi w krótkim czasie tworzą się organizacje zdolne do ich zaspokajania. W następstwie tej reguły w USA istnieje wiele komercyjnych prywatnych biur i organizacji doradczych świadczących swoje usługi w różnych dziedzinach. Stanowią one nie tyle konkurencję dla doradztwa państwowego co jego uzupełnienie. Obecność konkurencji motywuje wszystkie podmioty świadczące usługi doradcze do stałej troski o dobrą jakość usług doradczych.

Podsumowanie

1. Doradztwo państwowe w rolnictwie USA stanowi najważniejszą instytucję doradczą. Organizacyjnie stanowi integralną część wydziałów rolniczych Land Grant Uniwersytetów. Taka organizacja sprzyja szybkiemu przepływowi informacji z nauki do doradztwa i odwrotnie, informacji o potrzebach praktyki rolniczej do nauki.
2. Podobnie, jak w Polsce na terenie każdego stanu działają lokalne ośrodki doradztwa rolniczego. W zależności od wielkości i zasobności finansowej gminy i liczby gospodarstw na jej terenie zatrudniają one od kilku do kilkunastu doradców. Doradcy wszystkich szczebli są pracownikami Uniwersytetów Stanowych. Potrzeba racjonalizacji gospodarowania funduszami na doradztwo determinuje poszukiwanie nowych skutecznych struktur organizacyjnych.
3. Główne kierunki pracy doradczej doradztwa państwowego to:
 - programy współpracy z młodzieżą - 4H,
 - rozwój społeczności lokalnej i sprawy socjalne mieszkańców,
 - gospodarstwo domowe,
 - doradztwo ekonomiczno-organizacyjne.

Doradztwo technologiczne świadczone jest przez doradców państwowych w mniejszym zakresie. Jest ono przejmowane przez firmy działające w otoczeniu rolnictwa, którym zależy na sprzedaży środków do produkcji rolnej (sprzedaż środków produkcji łącznie z doradztwem zwiększa wielkość sprzedaży) oraz skupie produktów rolnych o określonej jakości do przetwórstwa.

4. Podobnie jak w krajach Europy Zachodniej państwo finansuje w pełni te kierunki doradztwa dla rolników i mieszkańców wsi, które nie znajdują zainteresowania biznesu w rolnictwie czy otoczeniu rolnictwa.

Artykuł niniejszy powstał w rezultacie wyjazdów szkoleniowych w ramach COCHRAN FELLOWSHIP PROGRAM do Uniwersytetów: Purdue w stanie Indiana, PennState w stanie Pensylwania i Urbana Champaign w stanie Illinois.